

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ІНЖЕНЕРНА ПЕДАГОГІКА ТА НАВЧАННЯ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних робіт
для студентів спеціальності
186 "Видавництво та поліграфія"
другого (магістерського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2023**

УДК 378(07.034)

I-62

Укладачі: О. І. Пушкар
А. С. Гордєєв

Затверджено на засіданні кафедри комп'ютерних систем і технологій.
Протокол № 10 від 29.03.2023 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

**Інженерна педагогіка та навчання на робочому місці [Елек-
I-62 тронний ресурс] : методичні рекомендації до виконання практичних
робіт для студентів спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія"
другого (магістерського) рівня / уклад. О. І. Пушкар, А. С. Гордєєв. –
Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 51 с.**

Подано практичні роботи та семінарські заняття, мета яких полягає у вивченні студентами основних положень предметної області викладання інженерних дисциплін у вищій школі в процесі підготовки фахівців у галузі видавничої та поліграфічної діяльності.

Рекомендовано для студентів спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" другого (магістерського) рівня.

УДК 378(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2023

Вступ

На сьогодні неможливо стати висококваліфікованим фахівцем лише завдяки освоєнню професійних компетентностей. Майбутні фахівці повинні отримати у вищому навчальному закладі одну з найбільш важливих навичок – уміння вчитися самостійно, адже стрімкий розвиток інформаційних технологій потребує від сучасних фахівців швидко освоювати нові технології, які з'являються та змінюються майже кожного дня.

Навчальна дисципліна "Інженерна педагогіка та навчання на робочому місці" надає студентам можливість не лише отримати навички самостійного здобування знань на майбутньому робочому місці, а й вчить умінню доносити набуті знання до інших. Ця навчальна дисципліна дозволяє майбутньому фахівцю отримати такі компетентності, як: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність спілкуватися іноземною мовою; здатність організувати діяльність та ефективно керувати установами/підрозділами у сфері видавництва та поліграфії; здатність до здійснення організації виробництва електронного мультимедійного видання.

Для студентів другого (магістерського) рівня спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" подано рекомендації до виконання практичних робіт відповідно до переліку тем робочої програми навчальної дисципліни "Інженерна педагогіка та навчання на робочому місці".

У першому змістовому модулі "Специфіка викладацької діяльності в інженерній педагогіці" студенти вивчають основні методологічні засади інженерної педагогіки, класичні парадигми вищої освіти, організаційні форми та методи навчання у вищому навчальному закладі, а також принципи організації навчального процесу.

Запропоновані методичні рекомендації до практичних робіт, які виконують у рамках другого змістового модуля "Навчання на робочому місці", надають студентам можливість опанувати методи навчання на робочому місці та ознайомитися з особливостями навчання протягом усього життя, дізнатися, що таке "веббазоване навчання" і "дистанційне навчання", а також опанувати навички формування особистості фахівця, готового до інноваційної професійної та викладацької діяльності.

Практичні роботи виконують в інтерактивній формі з обговоренням, дискусіями, виконанням завдань у групах, з використанням інноваційних і творчих методів навчання.

Змістовий модуль 1

Специфіка викладацької діяльності в інженерній педагогіці

Практичне заняття 1

Методологічні засади інженерної педагогіки вищої школи

Мета заняття: сформувати навички аналізу літературних джерел із заданої теми, навчитися вести наукову дискусію; засвоїти класичні парадигми, які визначають форми виховання та навчання; розглянути їхні особливості та прояви в реальному навчальному процесі; навчитися діагностувати елементи навчального процесу за використанням у них різних парадигм; визначати тенденції у зміні вищої інженерної освіти.

У результаті проведення семінарського заняття формуються такі **компетентності:** здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Форма проведення заняття: колективне обговорення заданої теми.

Особливі умови: для підготовки до практичного заняття студенти використовують дані зі змісту та організації навчального процесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця за спеціальністю 186 "Видавництво та поліграфія". Під час проведення заняття студенти використовують результати власних спостережень навчального процесу за попередні 9 семестрів.

Із навчальної групи обирають двох-трьох студентів, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінювання семінарського (практичного) заняття, наведеною в додатку А.

План роботи

1. Розібрати зміст та структуру тенденцій у зміні вищої інженерної освіти. Використати допоміжний теоретичний матеріал (табл. 1).

2. Провести дискусію на тему "Як і де (в яких навчальних дисциплінах) знайшли відображення тенденції в зміні вищої інженерної освіти".

3. Провести аналіз застосування різних парадигм вищої освіти за предметами та темами, вивченими за 9 семестрів навчання (табл. 2).

4. Провести мозковий штурм за темою "У яких формах і темах можна ввести до навчального процесу спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" елементи андрагогічного, аксіологічного та комунікативного під-

ходів?" Для формулювання тем використати перелік компетентностей з додатка Б.

Допоміжний теоретичний матеріал

Таблиця 1

Вплив закономірностей розвитку суспільства на процеси розвитку вищої освіти

Умови і стійкі закономірності розвитку сучасного суспільства	Прояви в процесах розвитку вищої освіти
1	2
Зростання наукомістких виробництв, для ефективної роботи яких більше 50 % персоналу повинні становити особи з вищою або фаховою освітою	Швидке кількісне зростання вищої школи
Зростає масовість освіти	Перехід до загальної вищої освіти в економічно розвинених країнах
Інтенсивне зростання обсягу наукової й технічної інформації, що приводить до її подвоєння за 7 – 10 років	Кваліфікований фахівець повинен мати здатність і навички самоосвіти та долучення до системи безперервної освіти й підвищення кваліфікації
Швидка зміна технологій, що викликає моральне старіння виробничих потужностей за 7 – 10 років	Від фахівця потрібна гарна фундаментальна підготовка й здатність швидко освоювати нові технології , що недоступно вузьким фахівцям
Розвиток високих технологій, їхня швидка зміна	Пріоритетний розвиток творчих і проєктних здатностей студентів
Висування на перший план наукових досліджень, що ведуться на стику різних наук (біофізика, молекулярна генетика, фізична хімія, технології мультимедіа)	Такі роботи потребують наявності великих і фундаментальних знань і вмінь працювати колективно
Автоматизація не тільки фізичної, але й розумової праці	Зростає цінність творчої, неалгоритмізованої діяльності й попит на фахівців, здатних здійснювати таку діяльність
Зростання числа людей, залучених у наукову й інші види складних діяльностей, що призводить до падіння середнього евристичного потенціалу вченого	З'являється необхідність надавати фахівцям знаннями методології наукової або практичної діяльності
Постійне і стійке зростання продуктивності праці	Зменшується частка населення, зайнятого в матеріальному виробництві, і збільшується число людей , які працюють у сфері культури й духовної творчості

1	2
Глобалізація відбувається через стандарти й дипломи	Усе більше освітніх програм дотримуються міжнародних, а не національних стандартів якості
Інформаційна трансформація	Зміст освіти взагалі та зміст предметного знання зокрема вже є унікальною власністю конкретного професора, а останнім часом – і конкретного ЗВО
Інформаційна революція й трансформація суспільства в інформаційне суспільство	Необхідність формування інформаційної культури студентів, інформаційного захисту від шкідливих впливів ЗМІ (засобі масової інформації) й посилення інформаційної орієнтації змісту освіти
Підвищення добробуту і грошових доходів населення	Зростання платоспроможного попиту на освітні послуги й комерціалізація освіти
Загальна екологічна криза	Зміна загальної екологічної свідомості , виховання професійної моральності й орієнтації фахівців на розроблення й застосування екологічно чистих технологій і виробництв
Відставання темпів розвитку суспільної свідомості від швидкості розвитку глобальних проблем людства	Формування у студентів планетарного мислення , введення нових навчальних дисциплін, а саме: системне моделювання, синергетика , прогностика, глобалістика
Вирівнювання динаміки технологічного й соціального розвитку суспільства	Формування нової світоглядної парадигми, відмови від антропоцентризму й формування цілісного світорозуміння , ноосферної свідомості, нових ціннісних орієнтацій на основі загальногуманістичних принципів
Деідеологізації змісту й гуманізація цілей вищої освіти	На перший план висувається завдання задоволення духовних запитів людей на освітні послуги певного рівня і якості

Напрями розвитку вищої освіти

Інтернет-комунікації у середовищі "ЗВО – педагог – студент".

Дистанційне навчання.

Самостійне **планування студентом графіка** освоєння навчальної дисципліни.

Вивчення різних модулів **у різних ЗВО.**

Збільшення обсягу **самостійної роботи студента.**

Лекція – діалогове спілкування викладача зі студентами.

Недопущення плагіату в студентських роботах.

Письмові іспити під контролем.

Оцінювання знань **безупинно** протягом семестру.

Таблиця 2

Класичні парадигми вищої освіти

Концепція педагогічної парадигми	Концепція андрологічної парадигми
1	2
<p>1. Ідея парадигми: виховати людину з використанням зовнішньої системи примусу ("батогом і пряником").</p> <p>2. Основа виховання в цій парадигмі – влада вихователя-педагога над вихованцем.</p> <p>3. Уважається, що вихованець не може усвідомити змісту виховання, оцінити його необхідність у процесі виховання.</p> <p>4. Єдиним способом вирішення поставленого педагогічного завдання є примус із метою впровадження цінностей і "придушення" будь-яких відхилень від цього процесу.</p> <p>5. Головне протиріччя цієї педагогічної парадигми полягає в тому, що, виховуючи примусом, акцентують на волі творчості людини (а не можна виховати вільну особистість, якщо в процесі виховання немає волі).</p> <p>6. Переваги педагогічної парадигми – вихователю немає необхідності враховувати індивідуальні особливості своїх вихованців. Педагогом у таких умовах може стати будь-яка особа, здатна тим або іншим способом затвердити свою перевагу.</p> <p>7. У результаті використання педагогічної парадигми в чистому вигляді може бути сформована обмежена особистість, яка не є здатною до творчого мислення і відстоювання власної точки зору й своїх поглядів</p>	<p>1. Ідея парадигми: вихованець усвідомлює весь процес свого виховання, ставить собі цілі й уміє досягати ці цілі в житті.</p> <p>2. Педагог виконує лише роль помічника або наставника, що повинен уміти підтримати, підштовхнути людину на цьому шляху.</p> <p>3. Переваги парадигми – ролі вихователя й вихованця рівноправні, і їхні відносини мають характер діалогу й взаємодії.</p> <p>4. Головне протиріччя андрологічної парадигми – для формування якої-небудь мети, необхідно як мінімум сформувати вихованцю простір вибору мети. А для того, щоб зробити вибір, варто подати все те, із чого доводиться вибирати. Але подати це можна тільки вже або в процесі, або після закінчення процесу виховання.</p> <p>5. Вимоги до педагога зростають, тому що необхідно враховувати індивідуальні особливості студентів, розуміння того, що кожний із них буде використовувати (або не використовувати) здобуті викладені знання й уміння по-своєму</p>

1	2
Концепція акмеологічної парадигми	Концепція комунікативної парадигми
<p>1. Ідея парадигми: у процесі виховання людині варто надати максимальну допомогу в розкритті її індивідуальних і потенційних творчих можливостей, допомогти піднятися на власну вершину (<i>асте</i> – вершина).</p> <p>2. Переваги полягають у тому, що цей підхід має яскраво виражену творчу спрямованість, знаходить застосування в гуманітарних сферах, різних художніх та інших школах і студіях.</p> <p>3. У відношенні до вихованця проявляється максимальна індивідуальність.</p> <p>4. Викладач має бути Особистістю з великої букви. Необхідно мати не тільки спеціальну, але й психологічну підготовку, гарне знання людей</p>	<p>1. Ідея парадигми: спілкування й взаємне вдосконалювання всіх студентів в одній групі, в одній предметній області, приблизно однакових за рівнем розвитку.</p> <p>2. У результаті тісного спілкування студентів відбувається обмін інформацією, знаннями й уміннями, удосконалювання людей.</p> <p>3. Педагог, окрім загальних знань, має бути ще й комунікабельним, гнучким і коректним у спілкуванні.</p> <p>4. Для досягнення мети цієї виховної парадигми необхідно, щоб усі учасники такого процесу навчання були зацікавлені в ньому</p>

Рекомендована література: основна [1; 3; 9]; інформаційні ресурси [23; 35; 36].

Практичне заняття 2

Організаційні форми навчання у ЗВО

Мета заняття: сформувані практичні навички щодо організації традиційних та нетрадиційних форм проведення заняття.

У результаті проведення практичного заняття формуються такі **компетентності:** здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Особливі умови: в процесі роботи студенти використовують робочі плани навчальних дисциплін, вивчених за попередні 9 семестрів.

Із навчальної групи обирають двох–трьох студентів, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінювання мінілекції (додаток В), семінарського (практичного) заняття (див. додаток А).

План роботи

1. Визначити основні форми навчання у вищій школі, зазначити їхні відмінності та випадки застосування.
2. Розглянути нетрадиційні форми проведення лекцій, визначити, в яких темах вивчених навчальних дисциплін вони можуть бути застосовані.
3. Розробити сценарій стандартної лекції.
4. Розробити сценарій лекції, що базується на одній із нестандартних форм проведення.
5. Розробити сценарій ділової гри для обраної навчальної дисципліни із тих, що були вивчені протягом попередніх 9 семестрів.

Методичні рекомендації

Нетрадиційні форми проведення лекцій

Лекцію проблемного характеру починають з питань, із постановки проблеми, що у ході викладення матеріалу необхідно вирішити. Проблемні питання відрізняються від неproblemних тим, що схована в них проблема потребує не однотипного вирішення, тобто готової схеми вирішення в минулому досвіді немає.

За допомогою лекції проблемного характеру забезпечується досягнення трьох основних дидактичних цілей:

засвоєння студентами теоретичних знань;

розвиток теоретичного мислення;

формування пізнавального інтересу до змісту навчального предмета й професійної мотивації майбутнього фахівця.

Лекція-візуалізація. Цей вид лекції є результатом нового використання принципу наочності, зміст цього принципу змінюється під впливом даних психолого-педагогічної науки, форм і методів активного навчання.

Лекція-візуалізація вчить студентів перетворювати усну й письмову інформацію у візуальну форму, що формує в них професійне мислення за рахунок систематизації й виокремлення найбільш значущих, істотних елементів змісту навчання.

Лекція вдвох. У цій лекції навчальний матеріал проблемного змісту дається студентам у живому діалогічному спілкуванні двох викладачів між собою. Тут моделюють реальні професійні ситуації обговорення теоретичних питань із різних позицій двома фахівцями, наприклад, теоретиком і практиком, прихильником або супротивником тієї або іншої точки

зору й т. д. До того ж потрібно прагнути того, щоб діалог викладачів між собою демонстрував культуру спільного пошуку вирішення проблемної ситуації, що моделюється, із залученням у спілкування студентів, які задають питання, висловлюють свою позицію, формують своє ставлення до обговорюваного матеріалу лекції, демонструють свій емоційний відгук на те, що відбувається.

Лекція із заздалегідь запланованими помилками. Ця форма проведення лекції була розроблена для розвитку в студентів умінь оперативно аналізувати професійні ситуації, бути в ролі експертів, опонентів, рецензентів, виявляти правильну або неточну інформацію.

Завдання студентів полягає в тому, щоб у ході лекції зазначити в конспекті помічені помилки й назвати їх наприкінці лекції. На розбір помилок приділяють 10 – 15 хвилин. У ході цього розбору дають правильні відповіді на питання – викладачем, студентами або спільно. Кількість запланованих помилок залежить від специфіки навчального матеріалу, дидактичних і виховних цілей лекції, рівня підготовленості студентів.

Методика розроблення ділової гри

Розроблення ділової гри містить багато етапів. Спочатку вибирають тему гри й проблеми, які будуть у ній розглянуті. Потім визначають її призначення, тобто гра може бути проведена з метою навчання, дослідження, для проєктування, прийняття рішень і т. д. Після цього відбувається аналіз головних закономірностей. Тут обирають необхідний ступінь деталізації, до того ж усі зв'язки мають бути доступні для огляду, але не надто очевидні.

На наступному етапі розробляють сценарій, створюють ігрові події. Після цього складають перелік рішень, надаваний гравцям. Далі знову повертаються до сценарію, для його більшої деталізації й введення в нього чинників впливу навколишнього середовища.

Завершальний етап розроблення ділової гри містить формулювання правил, уточнення основних кроків, етапів і циклів. Також визначають систему штрафів і заохочень, формулюють критерії виграшу. Наприкінці відбувається налагодження гри шляхом її програвання розроблювачами. Уточнюють зв'язки, аналізують реальність ситуації, функціонування математичного апарата й інших параметрів.

Контрольні запитання

1. Які форми організації заняття ви знаєте?
2. Наведіть типову структуру стандартної лекції.
3. Назвіть нестандартні форми проведення лекцій.
4. Які існують методи початку заняття?
5. За якими принципами проєктують ділову гру?

Рекомендована література: основна [1; 6; 8; 10]; інформаційні ресурси [28; 35; 36; 38].

Практичне заняття 3 Організація навчального процесу

Мета заняття: навчитися користуватися європейською системою обліку роботи студентів; сформувати практичні навички щодо формування залікових кредитів навчальних дисциплін; навчитися складати та оцінювати завдання з контролю знань студентів.

У результаті проведення практичного заняття формують такі **компетентності:** здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Особливі умови: в процесі роботи студенти використовують навчальні плани спеціальностей та робочі плани навчальних дисциплін, вивчених за попередні 9 семестрів.

Із навчальної групи обирають двох–трьох студентів, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінювання семінарського (практичного) заняття, наведеною в додатку А.

План роботи

1. Обговорити перспективи розвитку Болонського процесу в Україні.
2. Визначити відмінності європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) порівняно із наявною системою обліку роботи студентів.
3. Розглянути склад залікових кредитів навчальних дисциплін, які були вивчені протягом попередніх 9 семестрів. Розглянути пропозиції щодо можливої їхньої зміни, обґрунтувати своє рішення.
4. Розглянути види контролю знань у системі організації навчального процесу. Скласти приклади стереотипного, діагностичного та евристичного завдань для обраної навчальної дисципліни.
5. Проаналізувати відповіді на контрольні завдання, виконані студентами молодших курсів, оцінити ці роботи, користуючись критеріями оцінювання, сформованими викладачем.

Методичні рекомендації

Система ECTS передбачає, що **успішність** студентів буде визначатися **наявною національною шкалою оцінок**.

Залежно від **місця студента в рейтингу** (з навчальної дисципліни або іншого виду навчальної діяльності) йому виставляють такі позитивні оцінки за шкалою ECTS: A – кращі 10 %, B – наступні 25 %, C – наступні 30 %, D – наступні 25 %, E – наступні 10 %.

Кредитно-трансферна система оцінювання

Тривалість кредиту становить 30 навчальних годин.

Заліковий кредит (ЗК) – одиниця вимірювання навчального навантаження студентів, необхідного для освоєння змісту модуля програми навчальної дисципліни. **ЗК** містить усі види робіт студентів, які передбачені в затвердженому індивідуальному плані: аудиторна робота (лекції, практичні, лабораторні, семінарські заняття); самостійна робота; підготовка до державної атестації; державний іспит; захист магістерського або дипломного проєкту; виробнича практика; участь у конференціях, доповіді на науково-практичних конференціях.

Для оцінювання знань студентів потрібно користуватися певними нормами та правилами (табл. 3).

Таблиця 3

Оцінні норми Міністерства освіти й науки України

Норма оцінок				
Критерії оцінювання	5	4	3	2
1	2	3	4	5
Характер засвоєння знань, навичок і вмінь	Відповіді впевнені, аргументовані. Самостійне, творче, ініціативне застосування в ситуаціях, що змінилися	Свідоме й повне засвоєння, але з деякими неточностями в другому рядному матеріалі, які студент сам виправляє	Свідоме засвоєння з незначними помилками, які студент виправляє за допомогою викладача несвідомо	Механічне засвоєння з більшими помилками й прогалинами

1	2	3	4	5
Якість відповіді студента	Глибока обґрунтованість, логічність, переконливість викладення, мова правильна й виразна	Достатня обґрунтованість, незначне порушення послідовності, недостатня переконливість	Деякі порушення логічності й послідовності, не зовсім достатня самостійність мислення	Необґрунтованість суджень, недостатньо розвинена самостійність мислення
Якість виконання роботи	Висока ретельність і вправність у виконанні, бездоганне зовнішнє оформлення	Достатня старанність і вправність, гарне зовнішнє оформлення	Посередня старанність, зовнішнє оформлення задовільне	Відсутність старанності, погане зовнішнє оформлення

Контрольні запитання

1. Що таке "кредит", із яких параметрів він складається?
2. Що таке "рейтинг студента", які чинники впливають на його формування?
3. Які види контролю знань студентів ви знаєте?
4. У чому полягають відмінності між стереотипним, діагностичним та евристичним завданнями?
5. Для чого потрібні критерії оцінювання, які складові до них належать?

Рекомендована література: основна [3]; інформаційні ресурси [26; 27; 29 – 31; 40].

Практичне заняття 4 Формування вимог щодо вибору методу для вивчення заданої теми

Мета заняття: навчитися визначати основні структурні елементи заданої теми; сформувати практичні навички щодо вибору методу для вивчення заданої теми.

У результаті проведення практичного заняття формуються такі **компетентності:** здатність організовувати діяльність та ефективно керувати установами/підрозділами у сфері видавництва та поліграфії.

Особливі умови: під час проведення заняття студенти використовують робочі програми навчальних дисциплін, вивчених за попередні 9 семестрів.

Із навчальної групи обирають двох–трьох студентів, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінювання семінарського (практичного) заняття, наведеною в додатку А.

План роботи

1. Для декількох тем із різних навчальних дисциплін, які були вивчені протягом попередніх 9 семестрів, визначити: мету вивчення цієї теми; результати, які планується отримати в результаті вивчення; компетентності, які будуть сформовані.

2. Використовуючи отримані результати, визначити методи вивчення обраних тем.

3. Проаналізувати методи вивчення обраних тем, які були використані викладачами де-факто та порівняти їх із щойно запропонованими.

Методичні рекомендації

Основні групи методів вивчення обраної теми

Виокремлюють три основні групи методів навчання:

1) методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (табл. 4);

2) методи стимулювання та мотивації навчальної діяльності (табл. 5);

3) методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності (табл. 6).

Таблиця 4

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

За джерелом передачі й сприйняття навчальної діяльності	За логікою передачі й сприйняття інформації	За ступенем самостійності мислення	За ступенем керування навчальною роботою
1	2	3	4
Словесні	Індуктивні	Репродуктивні	Під керівництвом викладача

1	2	3	4
Наочні	Дедуктивні	Проблемно-пошукові	Самостійна робота студентів
Практичні	–	–	–

Таблиця 5

Методи стимулювання й мотивації навчальної діяльності

Методи стимулювання інтересу до навчання	Методи стимулювання відповідальності
Пізнавальні ігри	Переконання в значущості навчання
Навчальні дискусії	Пред'явлення вимог
Створення емоційно-моральних ситуацій	Заохочення й покарання
Організаційно-діяльнісні ігри	–

Таблиця 6

Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності

Методи усного контролю й самоконтролю	Методи письмового контролю й самоконтролю	Методи практичного контролю й самоконтролю
Індивідуальне опитування	Письмові контрольні роботи	Машинний контроль
Фронтальне опитування	Письмові заліки	Контрольно-лабораторний контроль
Усні заліки	Письмові іспити	–
Усні іспити	Письмові роботи	–

Контрольні запитання

1. Які дослідження необхідно провести перед вибором методу для вивчення певної теми?
2. Які методи навчання ви знаєте?
3. Наведіть методи навчання, які реально використовують у вашому навчальному закладі.

4. Які методи навчання студент може використовувати за умови самоосвіти, а які – тільки за аудиторного навчання?

Рекомендована література: основна [1; 8; 9; 10].

Змістовий модуль 2. Навчання на робочому місці

Практичне заняття 5 Особливості навчання протягом усього життя

Мета заняття: сформувати навички аналізу літературних джерел із заданої теми; навчитися готувати цілісні усні доповіді та вести наукову дискусію; навчитися визначати види та форми освіти; виявити тенденції розвитку вітчизняної та світової вищої освіти.

У результаті проведення заняття формуються такі **компетентності**: здатність організовувати діяльність та ефективно керувати установами/підрозділами у сфері видавництва та поліграфії.

Форма проведення заняття: "круглий стіл".

Особливі умови: "круглий стіл" проводять за участі модератора (студент, який слідкує за виконанням регламенту круглого столу) та дискусантів (студенти і викладачі).

Сценарій "круглого столу" містить:

визначення понятійного апарату (тезауруса);

коротку змістовну вступну промову модератора, в якій оголошують тему і спектр проблем, що зачіпають у її рамках контексту обговорення, яке планується;

перелік питань дискусійного характеру (до 15 формулювань);

розроблення "домашніх заготовок" відповідей, часом суперечливих і неординарних, з використанням репрезентативної вибірки інформації;

завершальну промову модератора;

оснащення приміщення стандартними (аудіо- або відеотехнікою), а також мультимедійними засобами з метою підтримки ділової і творчої атмосфери;

консультування учасників (дозволяє виробити у більшості учасників певні переконання, які надалі будуть ними відстоюватися);

підготовку необхідних матеріалів (на паперовому або електронному носіях): статистичні дані, матеріали проведеного експрес-аналізу, аналізу наявної інформації з метою забезпечення учасників і слухачів "круглого столу".

Регламент доповідей – 10 хвилин, дискусії – 3 – 5 хвилин.

Із навчальної групи обирають двох–трьох студентів, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінювання семінарського (практичного) заняття, наведеною в додатку А.

Методичні рекомендації

Основні методи навчання на робочому місці подано в табл. 7.

Таблиця 7

Методи навчання на робочому місці

№ з/п	Методи навчання	Характерні особливості методу
1	2	3
1	Спрямоване набуття досвіду	Систематичне планування навчання на робочому місці, основу планування становить індивідуальний план професійного навчання, в якому визначені завдання навчання
2	Виробничий інструктаж	Загальна інформація, введення в спеціальність, адаптація, ознайомлення учня з новою робочою обстановкою
3	Зміна робочого місця (ротація)	Здобування знань і набуття досвіду в результаті систематичної зміни робочого місця. У результаті цього за певний проміжок часу створюється уявлення про багатогранність діяльності та виробничих завдань (спеціальні програми молодого покоління фахівців)
4	Використання працівників як асистентів, стажистів	Навчання та ознайомлення працівника з проблемами вищого та якісно іншого порядку завдань під час одночасного прийняття на себе деякої частки відповідальності
5	Наставництво	Співпраця наставника й учня, коли наставник забезпечує безперервний, неупереджений зворотний зв'язок і періодично перевіряє рівень виконання роботи учнів. Застосування методу ефективно в тих випадках, коли щось йде не так або хтось неправильно щось робить і виникає необхідність у виправленні такого стану речей. Метод може практикуватися як систематичний

1	2	3
6	Робота в проєктних групах	Співпраця здійснюється в навчальних цілях у проєктних групах, створюваних на підприємстві для розроблення великих, обмежених за терміном завдань

Теми для обговорення

1. *Lifelong Learning*. Особливості навчання протягом усього життя.
2. Відмінності *Lifelong Learning* від традиційного навчання.
3. Освіта впродовж усього життя в контексті Болонського процесу.
4. Концепція розвитку системи освіти протягом усього життя в Україні.
5. Особливості навчання на робочому місці.
6. Методи навчання на робочому місці. Методи навчання на робочому місці у відомих компаніях.
7. Навчання поза робочим місцем.
8. Управління процесом навчання на робочому місці.

Рекомендована література: основна [3; 4]; інформаційні ресурси [26 – 28].

Практичне заняття 6 Веббазоване навчання

Мета заняття: сформувані навички аналізу літературних джерел із заданої теми; навчитися готувати цілісні усні доповіді та вести наукову дискусію; виокремити основні методи веббазованого навчання; розглянути вимоги до формування середовища веббазованого навчання.

У результаті проведення заняття формуються такі **компетентності**: здатність до здійснення організації виробництва електронного мультимедійного видання.

Форма проведення заняття: підготовка доповідей за заданою темою.

Особливі умови: кожен тему доповіді готують три студенти, кожен із яких виконує окремі функції: доповідача, співдоповідача, рецензента. Завдання доповідача – розкрити основні питання теми, співдоповідача – доповнити доповідь фактами, прикладами, розкрити інші аспекти теми. Рецензент проводить аналіз попередніх двох доповідей, наголошує

на сильних та слабких сторонах подачі матеріалу колегами, робить доповнення за заданою темою. Регламент доповіді: доповідача – 5 хвилин, співдоповідача – 3 хвилини, рецензента – 3 хвилини.

Із навчальної групи обирають двох–трьох студентів, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінювання семінарського (практичного) заняття, наведеною в додатку А.

Теми для доповідей

1. Принципи нової парадигми освіти, які базуються на тенденціях розвитку інформаційної економіки.
2. Огляд сучасних методів *e-learning* та самоосвіти.
3. Відмінність дистанційної освіти від *e-learning*.
4. Роль електронних бібліотек та цифрових репозиторіїв у сучасній освіті.
5. Методи *e-learning*.
6. Педагогічний дизайн для веббазованих систем навчання.
7. Основні положення стандарту SCORM.
8. Технічні засоби та інформаційні системи для веббазованого навчання.
9. Принципи індивідуалізації у веббазованому навчанні.
10. Тенденції розвитку веббазованого навчання.

Рекомендована література: основна [5; 11]; інформаційні ресурси [28; 38].

Практичне заняття 7

Середовище дистанційного навчання на основі методів педагогічної інформатики та когнітивної психології

Мета заняття: сформувати практичні навички щодо проектування середовища дистанційного навчання на основі визначення типу інтелекту студента; проаналізувати наявні системи дистанційного навчання для виявлення оптимальної структури.

У результаті проведення практичного заняття формуються такі **компетентності:** здатність організувати діяльність та ефективно керувати установами/підрозділами у сфері видавництва та поліграфії.

Особливі умови: під час проведення заняття студенти використовують анкету визначення типів інтелекту за Г. Гарднером (додаток Г).

Із навчальної групи обирають двох–трьох студентів, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінювання семінарського (практичного) заняття, наведеною в додатку А.

План роботи

1. Провести тестування інтелектів за Г. Гарднером (анкету наведено в додатку Г).

2. Виконати завдання: "На основі вивченого вами матеріалу за попередні 9 семестрів та знаючи профілі власного інтелекту, дайте припущення з індивідуалізації для вас середовища дистанційного навчання (загалом та за навчальними дисциплінами)".

3. Проаналізувати наявні системи дистанційного навчання та визначити інструменти, які дозволяють індивідуалізувати цей процес.

Методичні рекомендації

У теорії, запропонованої Г. Гарднером, виокремлюють такі інтелекти (табл. 8): 1) лінгвістичний, що проявляється під час читання, слухання, усної й письмової мови; 2) логіко-математичний, що використовується під час логічного мислення й розв'язання математичних задач; 3) просторовий, що використовується під час контакту з фізичним оточенням; 4) музичний, що використовується під час співу й сприйняття музики; 5) тілесно-кінестетичний, що використовується у спорті й у танцях; 6) міжособистісний, який проявляється під час взаємодії з іншими людьми; 7) внутрішньо-особистісний, пов'язаний з високим рівнем розвитку знань про себе й саморозуміння.

Таблиця 8

Сім видів інтелекту за Говардом Гарднером

Види інтелекту	Відмінні ознаки	Рекомендації з використання в процесі навчання
1	2	3
Лінгвістичний	Характеризується навичкою оперування словами й чутливістю до відтінків їхніх значень, звуків, функцій	Краще вчитися, читаючи

1	2	3
Логіко-математичний	Характеризується навичкою роботи із цифрами, науковими здатностями й формальною логікою	Краще вчитися, використовуючи проблемно-орієнтований підхід. Гарна техніка побудови схем, графіків
Тактильно-кінестетичний	Дозволяє людям уміло й цілеспрямовано використовувати своє тіло, наприклад, на заняттях спортом або танцями	Можна вчитися більш ефективно, якщо сполучити заняття з якою-небудь фізичною активністю
Музичний	Характеризується здатністю почувати ритм у музиці й іншій діяльності і передавати його голосом, або граючи на музичному інструменті	Навчання під музику може допомогти сконцентруватися
Просторовий	Характеризується здатністю точно почувати світ, і подумки перетворювати або по-іншому витлумачувати ці сприйняття	Найкраще вчитися, знаходячи способи візуалізувати або реструктурувати матеріал, який треба вивчити
Міжособистісний	Характеризується здатністю зчитувати настрої людей, їхні наміри, розуміти їхні мотиви (емпатія – здатність ототожнити себе з почуттями іншої людини. Люди мають гарні навички спілкування)	Найкраще вчитися, співпрацюючи з іншими в проєктах або беручи участь у групі в процесі вивчення навчального матеріалу
Внутрішньо-особистісний	Характеризується самопізнанням: здатністю читати власні емоції, розуміти, що мотивує вас, і використовувати це розуміння для формування поведінки	Дозволяє найкращим способом використовувати інші ваші інтелекти й знайти найкращий для вас метод

Проєктування середовища дистанційного навчання

Характерними рисами освітнього процесу в системі дистанційного навчання є: гнучкість, адаптивність, модульність, економічна ефективність, орієнтація на споживача, опора на передові комунікаційні й інформаційні технології. У табл. 9 подано класифікацію систем дистанційного навчання (ДН) з погляду взаємодії в процесі навчання учнів і викладачів.

**Взаємодія в процесі навчання студентів
і викладачів під час дистанційного навчання**

Самостійна робота студента (у тому числі групова)				
Різновиди способів вивчення навчального матеріалу (навчального змісту)				
1	2	3	4	5
Само- стійне вивчен- ня на- вчально- го мате- ріалу	Вивчення на- вчального ма- теріалу з мож- ливістю поста- вити запитання викладачеві	Вивчення на- вчального ма- теріалу з мож- ливістю поста- вити запитання викладачеві й іншим студен- там	Вивчення на- вчального ма- теріалу з мож- ливістю обгово- рення запропо- нованих викла- дачем питань	Вивчення навчального матеріалу під керівниц- твом викладача в малих групах (обов'язкове гру- пове обговорення запро- понованих викладачем питань, скорегованих для цієї групи учнів, під керів- ництвом викладача)
Різновиди способів виконання контрольних завдань (діяльність студентів)				
Немає	Виконання зав- дань у рамках досліджуваної теми за графі- ком з односторон- нім зв'язком із навчальним за- кладом, необо- в'язкова взає- модія з викла- дачем із пи- тань студентів у рамках дослі- джуваної теми	Виконання зав- дань у рамках досліджуваної теми за графі- ком під контро- лем навчального закладу із дво- стороннім зв'яз- ком із навчаль- ним закладом консультації тьютора	Виконання зав- дань під контро- лем викладача індивідуально й у малих групах консультації ви- кладача	Виконання контрольних завдань за графіком під керівництвом виклада- ча із двосторонньою (до- робка завдань за заува- женнями викладача) або багатобічною вза- ємодією. Організована індивідуальна й групова робота із запропонова- ним для цієї групи сту- дентів викладачем сце- нарієм

Контрольні запитання

1. На основі яких принципів може бути сформоване середовище дистанційного навчання?
2. Як забезпечити індивідуалізацію дистанційного навчання?
3. У чому полягає теорія множинного інтелекту Г. Гарднера?
4. Назвіть характерні риси процесу дистанційного навчання.
5. За допомоги яких інформаційних технологій може бути реалізоване дистанційне навчання?

Рекомендована література: основна [7; 11]; інформаційні ресурси [22; 28].

Практичне заняття 8

Формування особистості фахівця, готового до інноваційної професійної та викладацької діяльності

Мета заняття: придумати ідею інноваційного освітнього стартапу і презентувати її.

У результаті проведення практичного заняття формуються такі **компетентності:** здатність організовувати діяльність та ефективно керувати установами/підрозділами у сфері видавництва та поліграфії.

Особливі умови: під час проведення заняття студентами використовуються методи генерування ідей (метод "провокаційної операції" / метод шести капелюхів / метод мозкового штурму) для пошуку ідеї створення освітнього стартап-проєкту.

План роботи

1. Придумати ідею освітнього інноваційного стартап-проєкту:
 - а) проаналізувати наявні освітні проєкти;
 - б) визначити мету та завдання, цільову аудиторію;
 - в) скласти програму навчання;
 - г) описати цілі й мотиви навчання в рамках стартап-проєкту.
2. Обрати або придумати інноваційні форми та методи навчання.
3. Презентувати ідею, програму та методи навчання освітнього стартап-проєкту.

Методичні рекомендації

Стартап (з англ. *Startup*), стартап-компанія – це недавно створена компанія (можливо, ще не зареєстрована офіційно, але серйозно планує стати офіційною), що будує свій бізнес на основі інновацій або інноваційних технологій, не вийшла на ринок або ледве почала на нього виходити і володіє обмеженим набором ресурсів.

Відомі освітні стартап-проєкти:

BetterLesson;

Лекторіум;

Piazza;

EdEra.

Методи генерування ідей

Мозковий штурм – метод пошуку вирішення проблеми, за якого кожен висуває будь-яку ідею, якою б дивною вона не здавалася.

Етапи мозкового штурму:

постановка проблеми;

генерація ідей;

групування, відбір і оцінювання ідей.

Латеральне мислення – це мислення, зміщене (перенаправлення) щодо традиційного мислення. Призначення методу: застосовується в ході проведенні будь-якої дискусії як зручний спосіб керувати мисленням і переключати його. Мета методу: більш ефективно використання процесу мислення під час вирішення проблем.

Метод шести капелюхів. Сутність методу: простий і практичний спосіб, що дозволяє подолати три фундаментальні проблеми, пов'язані з практичним мисленням: емоції, безпорадність, плутанину. Метод дозволяє розділити мислення на шість типів, або режимів, кожному з яких відповідає метафоричний кольоровий "капелюх".

Білий капелюх мислення – це режим фокусування уваги на всій інформації, якою ми володіємо: на фактах і цифрах.

Червоний капелюх – капелюх емоцій, почуттів та інтуїції. Не вдаючись у подробиці та міркування, на цьому етапі висловлюють всі інтуїтивні здогадки. Люди діляться емоціями, що виникають у ході обговорення того чи іншого рішення.

Жовтий капелюх позитиву. Одягаючи його, ми думаємо над перевагами, яке дає рішення, розмірковуємо над вигодою і перспективою ідеї. І навіть якщо ідея на перший погляд не обіцяє нічого хорошого, то важливо опрацювати оптимістичну сторону і спробувати виявити приховані позитивні ресурси.

Чорний капелюх – протилежність жовтому. У ньому ми повинні мислити критично, критично оцінювати ситуацію, звернути увагу на можливі ризики і таємні загрози, на істотні та уявні недоліки, включити режим пошуку "підводних каменів".

Зелений капелюх – капелюх творчості та креативності, пошуку альтернатив і внесення змін, генерування ідей та їхні модифікації.

Синій капелюх – шостий капелюх мислення. Він призначений для управління процесом реалізації ідей та роботи над вирішенням завдань, підведення підсумків та обговорення користі й ефективності методу шести капелюхів.

Синектика (від англ. *Synectics* – поєднання різнорідних елементів) – це методика дослідження, заснована на соціально-психологічній мотивації колективної інтелектуальної діяльності, запропонована В. Дж. Гордоном. Ідея синектики: об'єднання окремих творців у єдину групу для спільної постановки і вирішення конкретних завдань. Метод містить практичні підходи до свідомого рішення і використання несвідомих механізмів, що проявляються у людини в момент творчої активності.

ТРВЗ – теорія рішення винахідницьких задач – область знань, що досліджує механізми розвитку технічних систем з метою створення практичних методів розв'язання винахідницьких задач. Мета ТРВЗ: спираючись на вивчення об'єктивних закономірностей розвитку технічних систем, дати правила організації мислення за багатоекранною схемою.

Морфологічний аналіз (або морфологічний ящик) заснований на підборі можливих рішень для окремих частин завдання (так званих морфологічних ознак, що характеризують пристрій) і подальшому систематизованому отриманні їхніх поєднань (комбінуванні). Належить до евристичних методів.

Контрольні запитання

1. Які методи генерування ідей вам відомі?
2. Для чого потрібна навчальна програма та навчальний план? Назвіть основні правила їхнього складання.
3. У чому полягає важливість вибору правильного методу навчання?
4. Як краще презентувати ідею освітнього стартап-проєкту?

Рекомендована література: основна [2; 5; 7]; інформаційні ресурси [23; 37; 40].

Практичне заняття 9

Особливості навчання на робочому місці та навчання протягом усього життя

Мета заняття: вивчити навчальні простори *e-learning* і *Lifelong learning*, ключові принципи безперервного навчання, розробити кар'єрну мапу.

У результаті проведення практичного заняття формують такі **компетентності:** здатність організувати діяльність та ефективно керувати установами/підрозділами у сфері видавництва та поліграфії.

Особливі умови: під час проведення заняття студентами використовуються методи генерування ідей (метод "провокаційної операції", метод шести капелюхів, метод мозкового штурму) для пошуку ідеї створення освітнього стартап-проєкту.

План роботи

- 9.1. Навчання на робочому місці (*Workplace learning*).
- 9.2. Навчальний простір *e-learning*. Методологія та концептуальні засади розроблення порталу *e-learning* на робочому місці.
- 9.3 Навчання протягом усього життя (*Lifelong learning*).
- 9.4. Ключові принципи безперервного навчання.
- 9.5. Розробити кар'єрну мапу.

Методичні рекомендації

Навчання на робочому місці – це навчання під час виконання звичайної роботи у звичайній робочій ситуації на конкретному робочому місці. Переваги цієї групи методів навчання: гнучкість, адаптивність, ефективність, "рецептурність".

Методики навчання на робочому місці

1. Баддінг (від англ. *budding* – перспективний) – це неформальне наставництво, що відбувається під час залучення того, кого навчають, у процес діяльності іншої людини: відбувається взаємне навчання; тут немає "старших" і "молодших"; усі учасники повністю рівноправні; поради та рекомендації передаються в двосторонньому порядку.

2. Шедуїнг (від англ. *shadowing* – затінення) – це спостереження за процесом праці: дозволяє виявити слабкі сторони у професійній підготовці працівника; спрямувати процес навчання на їх усунення.

3. Секондмент (від англ. *secondment* – командування) – це тимчасове переведення працівника в інший підрозділ даної компанії або стажування в абсолютно іншій компанії (ротація).

4. Наставництво – полягає у цілеспрямованому передаванні професійного досвіду. Є найбільш старим методом передавання досвіду, але тим не менш не втрачає своєї актуальності.

5. Коучинг (від англ. *coaching* – кураторство) – це метод, схожий на наставництво. Відмінності: співробітників, який навчається, не пропонують уже готові шаблони вирішення виробничих ситуацій; стимулюють до самостійного пошуку вирішення проблеми за допомогою коуча (куратора).

6. Т'юторство (від англ. *tutor* – репетитор) – це один з видів наставництва: у процесі дискусії вирішують питання щодо перенесення отриманих знань у повсякденну практику учня.

7. Інструктаж – може проводитися як досвідченим співробітником, так і спеціально підготовленим інструктором. Метод полягає в роз'ясненні та демонстрації прийомів роботи безпосередньо на робочому місці.

Навчальний простір e-learning. Віртуальне навчальне середовище – інформаційний зміст і комунікаційні можливості локальних, корпоративних і глобальних комп'ютерних мереж, що формуються та використовуються для освітніх цілей усіма учасниками освітнього процесу.

Уміння, що затребувані в інформаційному суспільстві: здатність вчитися; комунікабельність, уміння працювати у колективі; здатність здійснювати вибір і нести за нього відповідальність; здатність самостійно мислити та діяти; здатність вирішувати нетрадиційні завдання, використовуючи набуті предметні, інтелектуальні та загальні вміння та навички.

Особливості ефективного е-навчання: розроблення змісту та діяльності для досягнення певних цілей; зберігати навчання, що орієнтоване на студента; застосовувати активний підхід у навчанні; зробити досвід навчання доступним; розробити структуру та зміст для різних стилів навчання; зіставити зміст із середовищем передачі; підготувати студентів до online досвіду.

Lifelong Learning, навчання протягом усього життя – це безперервне отримання та розвиток знань і вмінь, що триває все життя людини.

Таке навчання може досягатися: формальними методами – отримання освіти, тренінги, наставництво, навчальні курси, підвищення кваліфікації; неформальними методами – отримання нового досвіду із самого життя.

Lifelong Learning базується на поєднанні трьох видів навчання: традиційне, формальне навчання; самостійне навчання; неформальне навчання.

Виокремлюють чотири основних спрямованості навчання в *Lifelong Learning*: навчання знаннями; навчання вміннями; навчання взаємодії з іншими людьми (вирішення конфліктів, розвиток комунікативних навичок, соціалізація, толерантність до інших культур); саморозвиток (усі сфери самовдосконалення – тіло, інтелект, емоційна компетентність та естетична чутливість, духовність).

Ключові принципи безперервного навчання: враховувати особливості дорослої людини як суб'єкта навчання; опора на минулий досвід учня; принцип занурення; практико-прикладний характер навчання; принцип свободи вибору основних параметрів процесу навчання; використання прийомів андрагогічної взаємодії; принцип мобільності.

Андрогогіка – розділ теорії навчання, що розкриває специфічні закономірності освоєння знань і вмінь дорослим суб'єктом навчальної діяльності, а також особливості керівництва цією діяльністю з боку професійного педагога.

Основні положення андрагогіки: дорослий шукає застосування отриманим під час навчання знанням і вмінням; процес навчання визначається часовими, просторовими, побутовими, професійними, соціальними факторами; процес навчання організований у вигляді спільної діяльності на всіх його етапах.

Зразок оформлення кар'єрної мапи наведено в табл. 10.

Таблиця 10

Кар'єрна мапа (програміст)

Кар'єрні цілі	Опис
1	2
Професійні	1. Збільшити кількість зданих вчасно проєктів (3 проєкти у місяць стабільно, зараз ця цифра менше, до 2)

1	2
	<p>2. Покласти до портфолію мінімум 5 проектів (Зараз 1 за весь час роботи в компанії).</p> <p>3. Збільшити рівень <i>up-sale</i> (хостинг і просування – клієнтам на виході, 2–3 на місяць, додаткові роботи із розвитку сайту на підставі тих знань, які здобуваємо на курсах по четвергах, можливо – відео, на зразок тих, що робимо для блогу).</p> <p>4. Допомогти у розробці стратегії просування бізнесу клієнта в мережі (розробити стратегію для двох клієнтів, під керівництвом).</p> <p>5. Передати офіс-менеджеру функцію пошуку та відправки документів за клієнтами.</p> <p>6. Регулярно зустрічатися з командою, влаштовувати швидкі наради, зустрічі, фіксувати їх результати, час роботи. Проводити "мозкові штурми"</p>

Контрольні запитання

1. Які є методики навчання на робочому місці?
2. У чому полягає інформаційний зміст і комунікаційні можливості навчального простору *e-learning*?
3. Назвіть особливості е-навчання.
4. Що таке андрогогіка? Її особливості.

Рекомендована література: основна [2; 5; 7, 21]; інформаційні ресурси [25; 27; 33].

Рекомендована література

Основна

1. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності / О. Бартків // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2010. – № 1. – С. 52–58.
2. Вища освіта в Україні – нормативно-правове регулювання / за ред. А. П. Зайця, В. В. Журавського. – Київ : Форум, 2003. – 102 с.
3. Вища освіта в Україні : навч. посіб. / В. Г. Кремень, С. М. Ніколаєнко, М. Ф. Степко та ін. ; за ред. В. Г. Кременя, С. М. Ніколаєнко. – Київ : Знання, 2005. – 327 с.

4. Гончаров С. М. Інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу : навчально-методичний посібник / С. М. Гончаров. – Рівне : НУВГП, 2006. – 172 с.

5. Гордєєв А. С. Вимоги до точності відтворення кольору в сучасному репродукційному процесі. Машинобудування. Збірник наук. праць / А. С. Гордєєв. – Харків : УІПА, 2018. – № 21. – С. 105–110.

6. Гордєєв А. С. Особливості використання технології доповненої реальності для підтримки освітніх процесів / А. С. Гордєєв, В. В. Гуляева // The 1st International scientific and practical conference "Priority directions of science and technology development" (September 27–29, 2020) SPC "Sci-conf.com.ua" – Kyiv, 2020. – С. 190–195.

7. Гордєєв А. С. Розробка педагогічної моделі формування компетенцій фахівців поліграфічного профілю з позиції системного підходу. Сучасні інформаційні технології і системи : монографія / за заг. ред. В. С. Пономаренка. – Харків : Вид-во : "Стильздат", 2021. – 182 с.

8. Гордєєв А. С. Системний метод визначення якісного рівня професорсько-викладацького складу ВНЗ / А. С. Гордєєв // Проблеми інженерно-педагогічної освіти // Збірник наукових праць УІПА. – Харків : УІПА, 2009. – С. 237–243.

9. Гордєєв А. С. Технологія пріоритетного кольоровідтворення в репродукційній системі / А. С. Гордєєв, В. П. Ткаченко // Поліграфічні, мультимедійні та web-технології. Інновації : монографія. – Харків : ТОВ "Друкарня Мадрид", 2022. – С. 61–72.

10. Мелецінек А. Інженерна педагогіка. Практика передачі технічних знань / А. Мелецінек ; пер. з нім. С. Ф. Артюх. – Харків : Вид. УІПА ; Vienna; New York : Springer, 2000. – 240 с.

11. Педагогічний дизайн засобів електронного навчання на робочому місці : монографія / О. І. Пушкар, Т. Ю. Андрющенко, О. Б. Бережна та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. В. С. Пономаренка, д-ра екон. наук, проф. О. І. Пушкар. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 276 с.

12. Пушкар О. І. Ілюстрування : навчальний посібник / О. І. Пушкар, Т. Ю. Андрющенко. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2015. – 128 с.

13. Пушкар О. І. Методика трансформації знань в процесі навчання на робочому місці / О. І. Пушкар, Є. М. Грабовський // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2020. – № 3.

14. Пушкар О. І. Методичні рекомендації щодо якісного аналізу відеоконтенту / О. І. Пушкар, Ю. Л. Татаринцева // Actual trends of modern scientific research. Abstracts of the 6th International scientific and practical conference. MDPC Publishing. Munich, Germany. – 2021. – Pp. 674.

15. Пушкар О. І. Особливості завдань дидактики підготовки фахівців напряму "Видавничо-поліграфічна справа" / О. І. Пушкар, Н. І. Прибиткова. – Харків : Українська інженерно-педагогічна академія (УІПА), 2009. – № 22–23. – С. 79–88.

16. Пушкар О. І. Побудова мультимедійного інформаційного освітнього простору на основі компетентного підходу. / О. І. Пушкар, Н. І. Прибиткова // Теорія і практика управління соціальними системами. 2010. – № 1. – С. 40–48.

17. Пушкар О. І. Створення віртуального навчального середовища для галузі "Видавничо-поліграфічна справа" / О. І. Пушкар, І. О. Бондар // Поліграфія і видавнича справа. – Львів : Українська академія друкарства, 2010. – № 2 (52). – С. 54–67.

18. Пушкар О. І. Формування контенту вражень у цифровому середовищі як основа забезпечення його розвитку. / О. І. Пушкар, Ю. Л. Татаринцева // Сучасні промислові революції та удосконалення механізмів сестейнового соціально-економічного розвитку (Досвід ЄС та практика України) : монографія / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої, О. М. Маценка. – Суми : Університетська книга, 2021.

19. Пушкар О. І. Формування професійних компетентностей в умовах інформаційної економіки (розділ: Методичний підхід до підготовки інновативних фахівців спеціальності "Технології електронних мультимедійних видань" : монографія / О. І. Пушкар, О. В. Сергієнко. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 220 с.

20. Сучасні комп'ютерні технології у дистанційному навчанні. Наукове видання / під ред. докт. екон. наук, проф. А. І. Пушкаря. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2004. – 396 с.

21. Фіцуля М. М. Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцуля. – Київ : Академія, 2000. – 542 с.

22. Pushkar O. MTC architecture on the basis of competencies approach. / O. Pushkar, T. Lepeyko // Academic and Corporate E-Learning in a Global Context. – Belgium : Conference ICL2010 Hasselt. 2010. – September 15 – 17. – P. 218–227.

Інформаційні ресурси

23. Алексєєва Т. В. Психологічні фактори та прояви процесу адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс] / Т. В. Алексєєва. – Режим доступу : <http://www.lib.ua-ru.net/inode/p-2/8565.html>.

24. Вищий навчальний заклад [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>.

25. Гончаров С. М. Дидактичні основи кредитно-модульної системи організації навчального процесу [Електронний ресурс] / С. М. Гончаров. – Рівне : НУВГП, 2006. – 192 с. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/pages/goncharov/monograf.html>.

26. Гончаров С. М. Інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу [Електронний ресурс] / С. М. Гончаров. – Рівне : НУВГП, 2006. – 172 с. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/pages/goncharov/navmet.html>.

27. Гончаров С. М. Науково-методичне забезпечення кредитно-модульної системи організації навчального процесу [Електронний ресурс] : монографія / С. М. Гончаров. – Рівне : НУВГП, 2005. – 266 с. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/pages/goncharov>.

28. Гончаров С. М. Основи педагогічної праці [Електронний ресурс] / С. М. Гончаров. – Рівне : РДТУ, 2001. – 256 с. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/pages/goncharov/navmet.html>.

29. Гончаров С. М. Студентські наукові дослідження в кредитно-модульній системі організації навчального процесу [Електронний ресурс] : монографія / С. М. Гончаров. – Рівне : НУВГП, 2006. – 127 с. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/pages/goncharov>.

30. Гордєєв А.С. Розробка інформаційної моделі процесу кольоро-відтворення в поліграфічних системах. / А. С. Гордєєв, О. І. Пушкар // Управління розвитком. – 2021. – Т. 19. – № 1. – Режим доступу : <https://devma.com.ua/uk/journals/t-19-1-2021/rozrobka-informatsiynoyi-modyeli-protsyesu-kolorovidtvoryennya-v-poligrafichnikh-sistyemakh>.

31. Набатчикова О. М. Деякі напрямки підвищення рівня професійної підготовки спеціалістів у вищій школі України [Електронний ресурс] / О. М. Набатчикова. – Режим доступу : www.sociology.kharkov.ua/docs/chten_01/nabatchikova.doc.

32. Про вищу освіту : Закон України № 1556-VII від 01.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.dov.ua/laws/show/1556-18>.

33. Про освіту : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.dov.ua/laws/show /2145-19>.

34. Пушкар О. І. Методичний підхід до формування трекшн-карти для підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність / О. І. Пушкар, Ю. Л. Татаринцева, І. М. Заіченко та ін. // Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. – 2021. – № 3–4 (157–158). – С. 70–78. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27156>.

35. Пушкар О. І. Методика трансформації знань для систем електронного навчання фахівців галузі видавництва / О. І. Пушкар, Є. М. Грабовський // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2020. – Том 77. – № 3. – С. 186–204. – Режим доступу : <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2820/1679>.

36. Пушкар О. І. Використання карт пам'яті для структурування інформаційного простору навчальних дисциплін у e-learning / О. І. Пушкар, О. С. Завгородня // Системи обробки інформації. – 2018. – № 2 (153). – С. 108–116. – Режим доступу : <http://www.hups.mil.gov.ua/periodic-app/article/ 18786>.

37. Пушкар О. І. Методичні рекомендації щодо створення відеоконтенту у цифровому середовищі на прикладі розробки промо-ролику ВНЗ / О. І. Пушкар, Ю. Л. Татаринцева // Маркетинг і цифрові технології. – 2021. – № 2. – Т. 5. – С. 15–25. – Режим доступу : <https://mdt-opu.com.ua/index.php/mdt/article/view/137/122>.

38. Пушкар О. І. Формування критеріїв якості рекламного відео з використанням методу аналізу ієрархій Сааті / О. І. Пушкар, Ю. Л. Татаринцева, І. М. Заіченко // Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. – 2021. – № 5–6 (158–159). – С. 52–57. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27152>.

39. Ткаченко В. П. Використання технологій передискретизації для репродукування зображень з низькою роздільною здатністю / В. П. Ткаченко, А. С. Гордєєв // Технологія і техніка друкарства. – 2022. – № 2 (76). – С. 66–73. – Режим доступу : <http://ttdruk.vpi.kpi.ua/article/view/ 267428>.

40. Форми, методи і організація навчального процесу в кредитно-модульній системі [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. / С. М. Гончаров, А. А. Білецький, О. М. Губницька, Т. А. Костюкова ; за заг. ред. проф. С. М. Гончарова. – Рівне : НУВГП, 2007. – 184 с. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/pages/goncharov/navmet.html>.

Додатки

Додаток А

Карта оцінювання якості проведення практичного (семінарського) заняття

Викладач _____

Курс _____ Група _____ Предмет _____

Бланк спостережень експерта*

Діяльність викладача
Блок 1. Подання інформації й створення орієнтовної основи діяльності
Оголошення теми
Постановка мети, завдань, компетентностей
Монолог
Обговорення плану практичної діяльності
Видача готової інструкції до діяльності
Запис на дошці необхідної інформації
Аналіз поточних результатів
Узагальнення, виокремлення головного
Використання матеріалу з інших предметів
Висловлення власного ставлення до інформації
Відповіді на запитання студентів
Блок 2. Активізація пізнавальної діяльності студентів
Проблемна ситуація, аналіз конкретної ситуації
Активізаційні питання
Діалог, дискусія (у тому числі в перерві)
Підкреслення прийомів пізнавальної діяльності
Ігрова ситуація, змагання
Підкреслення практичної значущості, професійної спрямованості вирішуваних завдань
Перевірка домашнього завдання (яким методом)
Видача домашніх завдань
Постановка питань до наступного заняття
Виконання завдань біля дошки
Виконання фронтальних завдань
Виконання індивідуальних завдань
Виконання групових завдань (яким методом)
Використання навчальних програм (у тому числі на комп'ютері)
Виконання контрольних завдань (Д – біля дошки, І – індивідуальних, Ф – фронтальних, Г – групових)

Використання контрольних програм (у тому числі на комп'ютері)
Обговорення результатів контролю
Блок 3. Створення емоційного настрою й регуляція поведження студентів
Відступ
Образні засоби (епітети, порівняння, метафори та ін.)
Невербальні засоби (жести, міміка й т. д.)
Роздратування, невдоволення
Схвалення, похвала
Позитивна оцінка вчинків, результатів
Негативна оцінка вчинків, результатів
Неробочий шум, сторонні справи
Зауваження всієї аудиторії
Зауваження окремим студентам

*Спостереження експерта заносять за такими часовими інтервалами заняття у хвилинах: 0 – 10; 10 – 20; 20 – 30; 30 – 40; 40 – 50; 50 – 60; 60 – 70; 70 – 80; 80 – 90.

Оцінювання експертом практичного (семінарського) заняття

Блок 1	Подання інформації та створення орієнтовної основи діяльності	2, 1, 0
Блок 2	Активізація пізнавальної діяльності студентів	2, 1, 0
Блок 3	Створення емоційного настрою й регуляція поведження студентів	2, 1, 0
Округлена оцінка за трьома пунктами		2, 1, 0
2 – цілком задовольняє вимоги;		
1 – задовольняє вимоги;		
0 – не задовольняє вимоги		

Текстова частина (заповнює експерт у довільній формі).

Дата _____ Експерт (ПІБ) _____

(підпис)

Анкета
щодо компетентностей, якими повинен володіти випускник
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця
спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія",
який бажає працевлаштуватися на підприємстві (в установі)

1. Професійні компетентності

Які професійні компетентності фахівців зі спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" важливі з точки зору роботи на своєму робочому місці та організації в загалом?

Зміст компетентності	Значущість компетентності у балах				
	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	6
Проектувальні компетентності					
1.1. Аналізувати групи і тестувати витратні матеріали для реалізації запроєктованого технологічного процесу розроблення та тиражування мультимедійного видання					
1.2. Здійснювати вибір структурної схеми та топології мережі, яка поєднує елементи системи опрацювання мультимедійного видання					
1.3. Визначати оптимальну форму інформації, що буде відтворюватися					
1.4. Визначати основні технічні параметри мультимедійного видання та його компоненти					
1.5. Виконувати технічні ескізи фізичних компонентів мультимедійного видання					
1.6. Проектувати бази даних для процесу створення мультимедійного видання					
1.7. Здійснювати деталювання елементів мультимедійного видання (аудіо-, відео-, текстового та графічного контенту, програмових засобів, палітурки та додаткових елементів тощо)					
1.8. Здійснювати вибір витратних матеріалів для виготовлення конкретного видання					
1.9. Проектувати структуру, зміст та оформлення видань чи іншого продукту мультимедійного виробництва					
1.10. Розробляти навчальні матеріали (програми курсів, конспекти лекцій, методичні рекомендації тощо)					

1	2	3	4	5	6
1.11. Проводити наукові дослідження					
1.12. Проектувати системи автоматизованого опрацювання текстової і графічної, аудіо- та відеоінформації					
1.13. Розробляти дизайн електронних видань					
1.14. Розробляти та впроваджувати схеми організації роботи над електронним виданням					
1.15. Виконувати вибір конфігурацій апаратних та програмних засобів, проводити порівняльне тестування					
1.16. Проектувати системи підтримки менеджменту підприємства та логістичних систем					
1.17. Проектувати інтерактивні додатки для медіавидань та медіапрезентацій					
1.18. Проектувати віртуальні тури та інтерактивні вебдокументи					
1.19. Здійснювати відбір оптимального набору комунікаційних каналів для розповсюдження контенту залежно від потреб аудиторії					
Організаційні компетентності					
1.20. Здійснювати організацію наукової діяльності					
1.21. Організовувати та координувати діяльність учасників логістичних ланцюгів					
1.22. Здійснювати своєчасне переобладнання, модернізацію технічних засобів і програмного забезпечення системи розроблення мультимедійного видання					
1.23. Прогнозувати перспективні напрями розвитку цифрової медіакультури					
1.24. Вирішування правові та організаційні питання з охорони праці в галузі розроблення мультимедійних видань					
1.25. Здійснювати аналіз причин виникнення браку та заходи його запобігання й усунення					
1.26. Планувати роботу підрозділу на певний період часу					
1.27. Здійснювати складання графіків роботи та персональних завдань для працівників підрозділу					
1.28. Здійснювати структурний і параметричний синтез автоматизованого робочого місця					
Управлінські компетентності					
1.29. Здійснювати керівництво науковим дослідженням					
1.30. Здійснювати аналіз складних систем, їхніх елементів, властивостей та функціонування					
1.31. Здійснювати розрахунок матеріально-технічних і трудових витрат виробничих процесів опрацювання компонентів мультимедійного видання					

Продовження додатка Б

1	2	3	4	5	6
1.32. Здійснювати контроль за дотриманням умов експлуатації технічних засобів виробництва та програмного забезпечення систем опрацювання контенту					
1.33. Здійснювати наскрізний контроль за рухом матеріальних та супровідних потоків					
1.34. Розробляти напрями розвитку мультимедійного видавництва, забезпечення його конкурентоспроможності					
1.35. Контролювати показники властивостей технологічних матеріалів					
1.36. Здійснювати перевірку ефективності витрат матеріалів і ведення відповідної документації					
1.37. Здійснювати підбір і розрахунок кількості матеріалів для виготовлення накладу фізичних носіїв видання, запису контенту та пакування					
1.38. Здійснювати проведення аналізу витратних матеріалів на технологічність, відповідність вимогам ергономіки, технічної естетики, техніки безпеки					
Інші компетентності, які ви вважаєте важливими					
Виконавчі компетентності					
1.39. Збирання інформації, підготовка, проведення презентацій та подальших переговорів з іноземними партнерами					
1.40. Проведення заняття (лекції, практичного, лабораторного заняття)					
1.41. Упроваджувати результати науково-дослідної роботи					
1.42. Упроваджувати управлінські рішення					
1.43. Здійснювати вибір методів проєктування компонентів та структури процесів опрацювання мультимедійного видання					
1.44. Володіти методами опрацювання відео-, аудіо-, текстової та образотворчої інформації					
1.45. Створювати електронні ЗМІ					
1.46. Впроваджувати новітні технології у галузь створення мультимедійного видання					
1.47. Проводити експертизи сировини для виготовлення фізичних носіїв та пакування мультимедійних видань					
1.48. Здійснювати оптимізацію режимів технологічних процесів виготовлення мультимедійного видання – авторингу, мастерингу та реплікації					

Продовження додатка Б

1	2	3	4	5	6
1.49. Розробляти інструкції для виконання технологічних процесів за допомогою устаткування та програмного забезпечення					
1.50. Створювати цифрові медіапродукти з урахуванням основних закономірностей сучасного медіасприйняття					
1.51. Використовувати активні компоненти, що дозволяють створювати інтерактивні вебсайти					
1.52. Використовувати пірингові файлообмінні мережі та клієнтські додатки					
Технічні компетентності					
1.53. Розробляти документи, які пов'язані з викладанням певного курсу, а також з роботою викладача на кафедрі (підприємства)					
1.54. Працювати з типовими програмними продуктами					
1.55. Уміти здійснювати налаштування і практичне застосування програмних і апаратних засобів оброблення цифрових зображень					
1.56. Визначати характерні сфери застосування, основні переваги й недоліки типових програмно-апаратних засобів опрацювання мультимедійних видань					
1.57. Проводити підготовку інформації для прийняття рішень					
1.58. Застосовувати прогресивні технології для забезпечення руху матеріальних потоків					
1.59. Верстати видання					
1.60. Створювати образотворчу інформацію					
1.61. Експлуатувати автоматизовані системи керування процесами опрацювання мультимедійного видання					
1.62. Експлуатувати устаткування щодо авторингу, мастерингу та реплікації компонентів мультимедійного видання					
1.63. Експлуатувати обладнання виготовлення друкованих компонентів мультимедійного видання					
1.64. Експлуатувати постдрукарське обладнання щодо виготовлення друкованих компонентів мультимедійного видання					
1.65. Здійснювати підбирання кольору фарб					
1.66. Здійснювати публікацію видань у мережі Інтернет					
1.67. Тиражувати видання на оптичних носіях					
Інші компетентності, які ви вважаєте важливими					

2. Життєві компетентності (у тому числі загальнокультурні)

Які життєві компетентності фахівців вашої спеціальності, на ваш погляд, важливі з точки зору ефективності роботи на своєму робочому місці та організації загалом?

Життєві компетентності	Значущість				
	1	2	3	4	5
2.1. Здатність до своєчасного та самостійного виконання конкретних завдань					
2.2. Здатність знаходити та аналізувати інформацію, необхідну для прийняття управлінських рішень					
2.3. Здатність співпрацювати з колегами під час вирішення конкретних проблем					
2.4. Здатність самостійно встановлювати пріоритети робіт з виходом на кінцеву мету					
2.5. Здатність до прийняття стратегічних рішень в умовах швидкозмінної навколишньої ситуації					
2.6. Здатність безконфліктного вирішення дискусійних питань					
2.7. Здатність до самовдосконалення для підвищення свого освітнього та культурного рівня					
2.8. Здатність до лідерства					
2.9. Орієнтація на самореалізацію у сфері освітнього, культурного та професійного рівня					
2.10. Орієнтація на створення міцної родини					
2.11. Орієнтація на досягнення життєвого успіху					
2.12. Орієнтація на здоровий спосіб життя					
Інші компетентності, які ви вважаєте важливими					

3. Особистісні якості фахівця

Які особистісні якості фахівців вашої спеціальності, на ваш погляд, важливі з точки зору ефективності роботи на своєму робочому місці та організації загалом?

Особистісна якість	Значущість якості				
	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	6
3.1. Інтелігентність					
3.2. Відповідальність					
3.3. Чесність					
3.4. Комунікабельність					
3.5. Ініціативність					

1	2	3	4	5	6
3.6. Порядність					
3.7. Організованість					
3.8. Працездатність					
3.9. Креативність					
3.10. Дисциплінованість					
3.11. Стресостійкість					
3.12. Автономність, самостійність					
3.13. Активність					
3.14. Впевненість					
Інші якості, які ви вважаєте важливими					

4. Форми співробітництва

Яку форму співробітництва вашого підприємства з університетом вважаєте найбільш прийнятною для вас?

Форма співробітництва	Значущість				
	1	2	3	4	5
4.1. Проведення практики студентів-бакалаврів на вашому підприємстві					
4.2. Проведення практики та стажування магістрів на вашому підприємстві					
4.3. Забезпечення наскрізної практики (на обох рівнях – бакалавр, магістр)					
4.4. Працевлаштування випускників на підприємстві					
4.5. Проведення фахівцями підприємства лекцій та практичних занять					
4.6. Проведення екскурсій на підприємство					
4.7. Проведення виїзних занять, семінарів, тренінгів на підприємстві					
4.8. Створення на підприємстві філіалу випускової кафедри зі спеціальності					
4.9. Підвищення кваліфікації співробітників підприємства у ХНЕУ ім. С. Кузнеця					
4.10. Запрошення провідних фахівців підприємства для керівництва магістерськими роботами студентів, а також на їхній захист					
4.11. Виконання науково-дослідної роботи кафедрами ХНЕУ ім. С. Кузнеця за замовленням підприємства					

5. Відомості про респондента (заповнюється за бажанням респондента)

5.1. Назва підприємства _____

5.2. Прізвище, ім'я та по-батькові особи, яка заповнює анкету

5.3. Ваша посада _____

5.4. Форма власності вашої організації: приватна державна

5.5. Чисельність співробітників вашої організації _____

5.6. Контактний телефон респондента _____

6. Слабкі місця підготовки

Якість формування яких компетентностей з наведених раніше та інших потребує суттєвого підвищення у наших випускників?

(Просимо вказати номер компетентності, наприклад: 2.22 – підвищити, 3.41 – значно підвищити...).

7. Особливості навчального процесу

Які особливості навчального процесу в нашому університеті вам імпонують з точки зору підвищення якості підготовки фахівців?

Особливості навчального процесу в університеті	Значущість				
	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	6
7.1. Ознайомлення студентів перед початком викладання кожної навчальної дисципліни з переліком компетентностей, умінь та навичок, які мають бути сформовані в них у процесі її вивчення					
7.2. Контроль засвоєння студентами знань протягом семестру. Моніторинг формування у студента компетенцій, умінь та навичок протягом семестру (три рази на семестр)					
7.3. Відбір студентом переліку навчальних дисциплін для власного індивідуального навчального плану з огляду на свої здібності, інтереси та потреби майбутньої роботи (40 % від загальної кількості годин навчального плану)					
7.4. Формування компетентностей студентів шляхом реалізації таких організаційних форм навчання, як: ділові, рольові, імітаційні, операційні ігри, тренінги					

Продовження додатка Б

1	2	3	4	5	6
7.5. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів шляхом використання проблемних і дослідницьких методів, активних, інтерактивних та інформаційно-комунікативних технологій навчання					
7.6. Надання студентам можливості брати участь у науково-дослідній роботі за тематикою НАН та МОН України з оплатою на базі науково-навчального комплексу "Магістр", а також можливості безкоштовної участі в наукових конференціях у межах України					
Особливості навчального процесу в університеті	1	2	3	4	5
7.7. Обов'язкове виконання кожним студентом індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ) з професійно-орієнтованих навчальних дисциплін					
7.8. Викладання англійською мовою на окремих спеціальностях					
7.9. Надання можливості факультативного (позанавчального плану) вивчення іноземної мови					
7.10. Надання можливості отримання подвійного диплому магістра ХНЕУ ім. С. Кузнеця та одного з європейських університетів (наприклад, <i>Lumiere-Lyon 2</i> (Франція), Віденський університет прикладних наук (Австрія))					
7.11. Надання можливості безкоштовної самопрезентації на ринку праці у рамках системи "Випускник"					
7.12. Функціонування аспірантури та докторантури з економічних спеціальностей (захищається 25–30 кандидатських та 2–3 докторських дисертацій на рік)					
7.13. Комфортні умови навчання, висока якість викладацького складу					
7.14. Обов'язковість відвідування занять					
7.15. Позитивний загальний імідж університету					
Засоби моніторингу формування компетентностей, умінь та навичок					
7.16. Іспити у вигляді ситуаційних завдань для перевірки ступеня формування компетентностей, умінь та навичок					
7.17. Забезпечення тісного зв'язку лекційного матеріалу зі змістом практичних та семінарських занять, лабораторних робіт, метою яких є переведення здобутих на лекціях знань у компетентності, вміння та навички (незалежний аналіз змісту навчального матеріалу)					
7.18. Моніторинг навчальних досягнень студентів та академічних студентських груп з вивчення навчальних дисциплін протягом усього навчального періоду в ХНЕУ ім. С. Кузнеця					
Засоби забезпечення об'єктивності оцінювання результатів навчання					
7.19. Письмова форма проведення іспитів та інших контрольних заходів із шифруванням відповідей (викладач не знає, чию роботу він перевіряє)					

Закінчення додатка Б

1	2	3	4	5	6
7.20. Технічні та організаційні засоби забезпечення самостійності надання відповідей студентами ("глушилки", незалежні наглядачі)					
7.21. Ліквідація індивідуальних "хвостівок", введення жорсткого графіка складання-перескладання з закріпленням аудиторій та конкретного часу й дати (усунення можливості вирішити питання перескладання віч-на-віч з викладачем)					
7.22. Вибіркові ректорські повторні іспити з порівнянням результатів з основними іспитами					
7.23. Комп'ютерна перевірка на плагіат рефератів, індивідуальних науково-дослідних завдань, курсових та дипломних проектів (робіт)					
7.24. Рейтингове оцінювання успішності студентів за результатами проміжного та підсумкового контролю					
Особливості навчального процесу в університеті	1	2	3	4	5
Засоби мотивації навчання					
7.25. Спрямованість виховної роботи на формування у студента здатності самовизначатися, самозабезпечуватися, самонавчатися					
7.26. Навчання найбільш здібних студентів в окремих групах					
7.27. Подяки батькам за роботу					
7.28. "Золотий знак", "Дошка пошани", "Книга пошани", які дають право на подвійну стипендію					
7.29. Можливість переходу студента з контрактної форми навчання на бюджетну за умови успішного навчання					

Просимо провести ранжування відповідей за ступенем значущості:

5 – дуже важливо;

4 – важливо;

3 – скоріш важливо, ніж ні;

2 – скоріш ні, ніж важливо;

1 – неважливо.

Анкета з аналізу мінілекції

Курс _____ Предмет _____

Тема _____

Лектор _____

Дата _____

Питання для аналізу	Так	Ні
1	2	3
Вступна частина		
Сформульовано план лекції		
Сформульовано мету лекції		
Сформульовано завдання лекції		
Виклад проблеми		
Коротко характеризується проблема загалом і її стан		
Показано зв'язок із попередніми темами		
У лекції присутні		
аналіз		
докази		
факти		
приклад		
демонстрації досвідів		
характеристика різних точок зору		
визначення своєї позиції		
зв'язок із практикою		
Завершальна частина		
Сформульовано основні висновки		
Подано методичні рекомендації		
Подано відповіді на питання		
Контакт викладача зі студентами		
Логічний контакт (контакт думок викладача й студентів)		
Психологічний контакт		
Зосередження уваги студентів у сприйнятті й розумінні ними матеріалу		
Внутрішня й емоційна активність студентів у відповідь на дії викладача й інформації, що надходить від нього		
Моральний контакт (спостерігається співдружність викладача і студентів)		

Закінчення додатка В

1	2	3
Викладення матеріалу		
Послідовність викладення лекції – логічна й конструйована		
Лекція викладається зрозуміло		
Лектор звертає увагу на складні для розуміння місця		
Вдало підібрані приклади або аналоги з іншими явищами, близькими й зрозумілими слухачам		
Достатня кількість ілюстрацій		
Стиль і манера читання лекції		
Підвищена емоційність викладення		
Широке використання модуляції голосу		
Використання великої кількості цікавих, несподіваних прикладів		
Лектор часто вступає в дискусію з аудиторією		
Лектор використовує імпровізацію		
Дуже спокійна манера читання		
Мова лектора розмірена й чітка		
Спостерігається пунктуальність у всьому протягом лекції		
Контакт із аудиторією		
Повна увага до лектора		
Активне сприйняття матеріалу студентами		
Дисципліноване поведження студентів		
Студенти фіксують матеріал механічно, не розуміючи його, питання відсутні		
Має місце спокійне, бездумне конспектування матеріалу		
Шум в аудиторії, розмови, сміх		
Студенти виконують сторонні завдання під час лекції		
Тимчасовий перехід до читання лекції за принципом "питання – відповідь". ("Як ви думаєте, що буде, якщо ...", "Чи відомий вам такий факт ...")		
Завершальна частина		
Лектор сформулював основні висновки з лекції		
Лектор дає методичні рекомендації й відповіді на питання студентів		

Анкету заповнив _____

Анкета за типами інтелекту

Анкета за типами інтелекту дозволяє виявити вашу схильність до того або іншого типу діяльності, що може допомогти вам у виборі майбутньої професії. Анкета заснована на поглядах про структуру інтелекту, викладених у теорії Г. Гарднера.

Відзначте номери тверджень, які вам відповідають:

1. Я вміло працюю із предметами.
2. Я добре орієнтуюся у просторі.
3. У мене є природна здатність вирішувати суперечки між друзями.
4. Я можу легко запам'ятовувати слова пісень.
5. Я можу пояснювати теми, які іншим пояснювати важко.
6. Я завжди роблю все поетапно.
7. Я добре знаю себе й завжди розумію, чому я роблю так, а не інакше.
8. Мені подобається робота із громадськістю й суспільні заходи.
9. Я добре вчуся, слухаючи інших.
10. Коли я слухаю музику, у мене змінюється настрій.
11. Мені подобаються загадки, кросворди, логічні завдання.
12. Для мого навчання дуже важливо візуальне подання матеріалу: таблиці, графіки, схеми.
13. Я чутливий до настрою й переживань навколишніх.
14. Я вчуся краще, коли мені щось потрібно робити самостійно.
15. Перед тим, як учити щось, мені потрібно розуміти, що в цьому є щось потрібне.
16. Я люблю самотність і тишу під час роботи й міркувань.
17. У складних музичних творах я можу на слух виокремити окремі музичні інструменти.
18. Я можу легко уявити сцени, які я пам'ятаю або які я придумав.
19. У мене багатий словниковий запас.
20. Я люблю робити записи, письмові замальовки.
21. У мене гарне почуття рівноваги, я люблю рух.

22. Я можу бачити закономірності між поняттями і явищами.
23. У команді я співпрацюю з іншими, прислухаюся до їхніх ідей.
24. Я спостережливий і часто бачу те, що не бачать інші.
25. Мене легко вивести із себе.
26. Я люблю працювати й учитися окремо від інших.
27. Я люблю створювати музику.
28. Я можу оперувати числами й вирішувати складні математичні задачі.

Зіставте ваші відповіді із ключем анкети, підрахувавши суму за кожним типом:

- лінгвістичний – 5, 9, 19, 20;
- математично-логічний – 6, 11, 22, 28;
- візуально-просторовий – 2, 12, 18, 24;
- музичний – 4, 10, 17, 27;
- міжособистісний – 3, 8, 13, 23;
- внутрішньоособистісний – 7, 15, 16, 26;
- кінестетичний – 1, 14, 21, 25.

Опис типів

Лінгвістичний тип. Люблять писати, читати й слухати. Їм подобається розповідати історії. Добре запам'ятовують дати, імена й іншу інформацію. Мають гарну вимову, багатий словниковий запас, люблять розгадувати кросворди, грати в "слова". Види діяльності, що рекомендуються, вправи: доповіді, хороше читання, усні відповіді, рольові ігри й ін.

Математично-логічний тип. Швидко вирішують арифметичні завдання, люблять аналізувати дані, будувати прогнози. Воліють грати в шахи, "стратегічні" ігри. Швидко розпізнають причини й наслідки. Види діяльності, що рекомендуються, вправи: побудова логічних ланцюжків, побудова графіків, різного роду експерименти, "карти пам'яті" та ін.

Візуально-просторовий тип. Мислять образами й "картинками". Обожають малювати, фарбувати, ліпити. Добре сприймають карти й діаграми. Люблять спостерігати все в русі, а також розглядати слайди й фотографії. Види діяльності, що рекомендуються, вправи: малювання схем, карт, складання таблиць, розфарбування, "домальовування", незакінчені пропозиції й ін.

Музичний тип. Чутливі до розмаїтості звуків у середовищі, що їх оточує. Люблять грати на музичних інструментах, добре запам'ятовують мелодії. Люблять що-небудь робити під музичний супровід. Мають гарне почуття ритму. Види діяльності, що рекомендуються, вправи: спів, хорова читання, рухові вправи й ін.

Міжособистісний тип. Люблять завжди бути в колі людей. Мають багато друзів. Гарні організатори, а іноді й маніпулятори. Найкраще навчаються, будучи залучені в спілкування з іншими. Є посередниками під час дискусій і суперечок. Зазвичай, добре розуміють почуття інших людей. Види діяльності, що рекомендуються, вправи: рольові ігри, дебати, дискусії, робота в малих групах, робота в ролі перевіряльника, участь у театральних постановках та ін.

Внутрішньоособистісний тип. Віддають перевагу своєму внутрішньому світу. Демонструють почуття незалежності. Воліють залишатися на самоті, займаючись улюбленими справами або роботою. Види діяльності, що рекомендуються, вправи: самостійна робота з інструкцією, що потребує часу на обмірковування й ін.

Кінестетичний тип. Найкраще вчаться, пересуваючись, доторкаючись і маніпулюючи предметами. Йорзають, підводяться, вертаються, коли сидять. Під час розмови з людьми люблять доторкатися до них. Гарні умільці. Види діяльності, що рекомендуються, вправи: рольові ігри, рухові вправи, спорт, ліплення, танці й ін.

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Специфіка викладацької діяльності в інженерній педагогіці.....	4
Практичне заняття 1. Методологічні засади інженерної педагогіки вищої школи	4
Практичне заняття 2. Організаційні форми навчання у ЗВО	8
Практичне заняття 3. Організація навчального процесу	11
Практичне заняття 4. Формування вимог щодо вибору методу для вивчення заданої теми	13
Змістовий модуль 2. Навчання на робочому місці	16
Практичне заняття 5. Особливості навчання протягом усього життя	16
Практичне заняття 6. Веббазоване навчання	18
Практичне заняття 7. Середовище дистанційного навчання на основі методів педагогічної інформатики та когнітивної психології	19
Практичне заняття 8. Формування особистості фахівця, готового до інноваційної професійної та викладацької діяльності	23
Практичне заняття 9. Особливості навчання на робочому місці та навчання протягом усього життя	26
Рекомендована література.....	29
Основна	29
Інформаційні ресурси	32
Додатки.....	34

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ІНЖЕНЕРНА ПЕДАГОГІКА ТА НАВЧАННЯ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних робіт
для студентів спеціальності
186 "Видавництво та поліграфія"
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Пушкар** Олександр Іванович
Гордєєв Андрій Сергійович

Відповідальний за видання *О. І. Пушкар*

Редактор *В. О. Дмитрієва*

Коректор *В. О. Дмитрієва*

План 2023 р. Поз. № 197 ЕВ. Обсяг 51 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*